

Läsnyckel

Trollkarlen från Oz

Efter originalberättelse av: Lyman Frank Baum

Återberättad av: Maria Seidemann

Bilder: Silvio Neuendorf

Översättning: Marie Helleday Ekwurtzel

Trollkarlen från Oz är en bearbetad klassiker. Den ursprungliga berättelsen skrevs av Lyman Frank Baum år 1900, och räknas idag som en av världens mest kända barnböcker. Berättelsen har varit omtyckt av människor i alla åldrar ända sedan boken skrevs – och är så än idag.

Författaren skrev en hel serie av böcker om landet Oz, totalt 14 böcker. Huvudpersonen i alla böckerna är den tolvåriga, föräldralösa flickan Dorothy från Kansas som, tillsammans med sin hund Toto, möter många spännande äventyr. *Trollkarlen från Oz* finns, förutom som bok, både som musikal och som film.

Trollkarlen från Oz riktar sig till läsare från åtta år och uppåt, som har ett ganska gott ordförråd och som vill lära sig några lite svårare ord.

Innan du läser

Titta på bokens framsida. Vad tror du att den här boken handlar om? Vilken sorts bok tycker du att det här verkar vara – en historisk berättelse, en deckare, ett äventyr eller en fantasybok – eller kanske något helt annat?

Var tror du att flickan är någonstans – i vår egen värld? Eller någon annanstans?

Förutom flickan och hunden – vilka andra varelser/karaktärer kan du se på bilden? Vad skulle du gissa att de är gjorda av för olika material? Får du känslan av att de är snälla eller elaka? Vad tror du att din känsla beror på?

Vänd på boken och läs på baksidan. Stämde dina intryck som du fick av bilden på framsidan med texten på bokens baksida?

Medan du läser

En virvelvind på prärien

Dorothy bodde på en bondgård i Kansas. Runt omkring dem fanns prärien. Vad är prärien för något? Ta reda på det, om du inte vet! Om du vet, försök förklara vad "prärie" är, för en kompis!

Hur kunde Dorothys farbror Henry se att en farlig virvelvind närmade sig? Vad tror du Dorothy menar med att "alla barn som bor på prärien" vet att man ska akta sig för virvelvindar – hur kan de veta det? Var tänker Dorothy söka skydd för virvelvinden, och varför?

Vad tror du att det är för sorts virvelvind – vet du vad sådana farliga virvelvindar kallas, med ett annat namn? Kanske har du sett sådana på film, på foton eller kanske läst om dem i någon bok? Diskutera gärna tillsammans med en kompis och se om ni kan komma på det! Fråga annars er lärare!

Varför trodde människorna i byn där Dorothy vaknade upp igen, att Dorothy var en häxa? Vad är kännetecknande för en häxa, tänker du?

Vad är det som är magiskt med silverskorna, tror du?

Var ska Dorothy gå för att hitta hem till Kansas igen? Vem ska hon söka upp och varför? Hur ska hon hitta dit? Hur tänker du att man kan göra, om man är på en okänd plats och behöver hitta den rätta vägen? Vilka tips och råd skulle du vilja ge till Dorothy?

Dorothy får vänner

Vad är det för ovanligt med den figur som Dorothy möter på åkern? Varför följer Fågelskrämman med Dorothy? På vilket sätt tror du att det är ett problem för Fågelskrämman att han inte har någon hjärna? Hur tror du att någon utan hjärna skulle fungera? Skulle hen fungera alls? Varför eller varför inte?

Vad är det för en sorts person som Dorothy och Fågelskrämman hittar i buskarna? Varför kan han inte röra på sig? Hur hjälper de honom? Hur har Plåtman märkt att han inte kan känna känslor längre? På vilket sätt tror du att det är ett problem för honom? Hur skulle det vara, tror du, att inte känna känslor? Tror du att det skulle kännas jobbigt? Varför, eller varför inte?

Hur kan det komma sig tror du att Fågelskrämman verkar vara ganska smart trots att han inte har någon hjärna? Kan man träna upp sitt tänkande så att man blir mer och mer klok? Hur kan man i så fall göra, tänker du?

Lejonet saknar mod säger han. Varför är det ett problem att vara utan mod om man är ett lejon? Är det viktigt att vara modig, tycker du? Hur tror du att man är om man saknar mod? Hur kan man få mod som lejonet vill? Prata med en kompis om mod: Vad är det? Hur känns det? Behövs det? Varför eller varför inte? Om ja: När behövs det och varför just då? Berätta gärna om något tillfälle då du kanske använde ditt mod!

Resan till Smaragdstaden

Vännerna kommer till en ravin som gör att de inte kan komma vidare. Vad är en ravin för något? Ta reda på det om du inte vet!

Det fega lejonet hjälper dem alla att komma över ravinen. Han hoppar över den flera gånger med vännerna en och en på sin rygg. Var det modigt av honom, tycker du? Tror du fortfarande att lejonet saknar mod? Varför eller varför inte?

Världens mäktigaste trollkarl

Vad är en smaragd för något? Vilken färg har smaragder? Är de värdefulla? Ta reda på det, om du inte vet!

Hur tror du att det kan komma sig att trollkarlen såg olika ut inför Dorothy och hennes vänner när de träffade honom i enrum?

Varför tror du att häxan Västan blir så arg när hon upptäcker att Dorothy och hennes vänner är på väg in i hennes land? Varför reagerar hon som hon gör?

Tycker du att det var klokt att vännerna gjorde som trollkarlen sa, och gick med på att döda häxan? Varför eller varför inte? Hade Dorothy och vännerna kunnat göra på något annat sätt för att besegra häxan, tänker du? Hur kunde de ha gjort i så fall?

Prata tillsammans med en kompis om ordet elak! Hur är den som är elak? Kan man födas som elak och är man i så fall elak hela sitt liv? Kan man sluta vara elak och bli snäll? Kan någon som är snäll, bli elak? Hur gör man för att förändras i så fall? Kan en människa vara enbart elak – eller enbart snäll? Tror ni att den elaka häxan Västan hade kunnat förändras och bli snäll på något sätt? Varför eller varför inte? Hade vännerna på något sätt kunnat hjälpa henne att bli mindre elak, tror ni?

Trollkarlen som inte kunde trola

Tror du att trollkarlen hade räknat med att Dorothy och hennes vänner skulle lyckas med sitt uppdrag, att döda häxan Västan, och komma tillbaka till Smaragdstaden igen? Varför eller varför inte?

Trollkarlen säger att de inte behöver hans trollkraft. Vad menar han med det, tror du? Tycker du att han har rätt? Varför eller varför inte?

Vem ska bli härskare i Smaragdstaden medan Trollkarlen är bortrest? Tror du att han kommer att bli en bra ledare? Varför eller varför inte?

Lejonet blir djurens kung

Lejonet vinner allas respekt och får bli kung i skogen. Vad är det som gör att de vill välja honom till kung? Måste en lejonkung vara modig och kommer Lejonet att lyckas bra som kung över djuren? Vad tror du, varför eller varför inte?

Glinda säger att Dorothy kan komma tillbaka till landet Oz igen, när hon vill! På vilket sätt då? Tror du att hon kommer till Oz "på riktigt" eller bara i drömmen? Vilket hade du tyckt bäst om? Att komma till det magiska landet Oz och uppleva alla äventyr på riktigt, eller att ligga i din säng och vara trygg medan du upplever dem – i drömmen?

När Dorothy kommer hem till Kansas igen ser hon att hennes tant och farbror har byggt upp ett nytt trähus istället för det som blåste bort i virvelvinden. Hur länge tror du att Dorothy har varit borta?

Vad tror du att Dorothys tant och farbror trodde hade hänt Dorothy? Tror du att de någonsin hade förväntat sig att få träffa Dorothy igen?

Dorothy är hemma – men redan första natten tar hon på sig silverskorna för att få träffa sina tre vänner Fågelskrämman, Plåtman och Lejonet igen. Tror du att de har saknat henne? Vad tror du att vännerna betyder för henne?

Efter läsningen

Trollkarlen från Oz är en klassiker som skrevs redan år 1900! Vad är kännetecknande för en klassiker? Har du läst någon annan bok som också räknas som en klassiker? Vilken i så fall? Kan man på något sätt märka att författaren skrev den för länge sedan, tycker du? På vilket sätt i så fall? Eller känns det som vilken berättelse som helst som kunde ha skrivits av en författare som levde idag? I så fall varför?

Vad tyckte du om den här boken? Vad i berättelsen var det du fastnade mest för och varför? Var det något som var krångligt eller svårt att förstå – vad, i så fall? Skulle du vilja tipsa en kompis att läsa den? Varför eller varför inte?

Farliga virvelvindar av den sorten som Dorothy råkade ut för kallas för tornados eller tromber. På engelska kallas de twisters. På vilket sätt kan de vara farliga – och hur farliga är de egentligen, vilka skador kan de åstadkomma? Kan ett hus snurras upp i en tornado, på det sättet som skedde med Dorothys hus? Kan man skydda sig mot en tornado och i så fall hur? Vad gör man om en tornado kommer, var är man mest säker? Förekommer det tornados även i Sverige? Ta reda på fakta om tornados och tromber, för att få veta mer! Jobba gärna tillsammans med en vän. Sök information på internet, och titta gärna i faktaböcker. Ditt bibliotek har säkert flera bra faktaböcker att välja på!

Det måste ha varit jobbigt för lejonet, som inte var modigt Det finns ju till och med ett ordspråk som säger "modig som ett lejon". Vilka fler ordspråk kan du komma på som handlar om djur och vilka egenskaper de ska ha? Fyll i egenskaperna som saknas på ordspråken nedanför. Kan du komma på några fler, liknande ordspråk?

- Stark som ...
- Flitig som ...
- Slug som ...
- Fri som ...
- Arg som...
- Envis som ...
- Fattig som...
- Dum som...

Blir du blir nyfiken på att lära dig fler ordspråk om djur? Läs i så fall gärna boken:
Modig som ett lejon, pigg som en mört av Marcus-Gunnar Pettersson.

Vänner är bra att ha! "Tillsammans är vi starka, kloka och modiga!" säger Lejonet i boken. Vem är stark av vännerna? Vem är klok, och vem är modig av dem? Har de kanske flera egenskaper, alla tre? Vilka egenskaper tycker du att Dorothy har? Beskriv den person som du tycker att Dorothy är! Vilken bild får du av henne? Diskutera tillsammans med en kompis!

Tycker du att det saknas någon egenskap, som vännerna hade behövt ha med sig på sitt äventyr genom landet Oz? Hitta på en egen karaktär till berättelsen! Styrka, klokhet, mod och... Ja, vad tycker du att de skulle behöva för mer egenskap för att klara sitt äventyr? Kanske är det en klok, gammal tomte som följer med dem? En snäll krabbjörn? En farlig zombie? Du bestämmer! Rita gärna en teckning av din sagokaraktär och beskriv på bilden, antingen i text eller genom bilden, vilka egenskaper som karaktären har!

Vill du läsa fler bearbetade klassiker? I boken *Nils Holgersson* får du uppleva Nils resa, där han som en pyssling reser på en gås-rygg, genom Sverige! Läs också boken *Peter Pan* och lär känna en spännande värld full av älvor och pirater!

Hegas arbetsmaterial kallar vi Läsnycklar – med fokus på samtal och bearbetning. Vi vill att böckerna ska räcka länge och att läsaren ska aktiveras på olika sätt och på olika plan. Ibland fokuserar Läsnyckeln mest på innehållet, ibland mer på genren, språket eller formen, det beror på vilken titel det gäller.

Välj ut frågor och uppgifter utefter vad som passar din klass/barngrupp. Jobbar du med yngre barn får förstås skriv-uppgifter förvandlas till något annat. Uppgifterna kan användas individuellt eller gemensamt i t ex boksamtal. Antingen jobbar ni med dem under läsningens gång, eller efteråt. Svaren på de flesta frågorna finns i texten – det finns inget facit i den här Läsnyckeln.

Mycket läsnöje!